MARTIN OLIVA

Napsal A. V. Šmilovský.

Starý Žitný byl odbyt.

Byl však ve vsi člověk, jenž bedlivěji než kdo jiný stopoval téměř každý krok Martinův; neušlo mu nic, co u Olivů se dělo. Sebe nepatrnější věcí všímal si s poklidem a rozvahou, a mnul si často potají ruce samou radostí a škodolibostí. Známe ho dobře; byl to Josef Čertovák. Byl to člověk tvrdé šíje, pevný v chtění, vytrvalý v provádění a pravý žid u vypočítávání. Sliby před lety Martinovi, že se mu pomstí za Mařenku, držel se posud v náležité vzdálenosti, a po celý čas nečinil žádného kroku v tom ohledu. Zdálo se, že docela zapomněl na to, co slíbil; tak domýšlel se Martin. Ale paměť Čertovákova nebyla krátká; on nezapomněl, nýbrž držel se zásady otcovy:

"Nikdy se nepomsti hned, ale čekej na dobrou příležitost. Byť i po letech, ona přijde, a člověk si může pak upéci oplatky jen což."

Také nezavdal mu Martin od těch dob novou příčinu, aby přistoupil k pomstě. Oženiv se vzbudil v něm ovšem znova závist: hodná a pěkná Rozárka byla něco jiného než žena Josefova; Čertovák uměl porovnávati a porovnával a záviděl od srdce Martinovi. Ale nedal to na sobě viděti, a zasmál se teprve jak náleží od srdce, když viděl, že Rozárka nedává Olivovi potomka. Opatrný Čertovák tušil hned, že Martin nebude spokojen ve svém manželství a že tato nespokojenost zavésti může Martina tam, kde si jej míti přál, zkrátka: tušil, že první zrní padlo tím na pole jeho pomsty. Nezklamal se ve svém vypočítání: s Martinem to šlo s kopce. Ale jednou přece Martin Čertováka znova dopálil. Jednou, bezpochyby že ochmelen, prohodil ve společnosti, že žena Čertovákova je boubelatá jako hrábě. Nějaká milosrdná duše donesla to Josefovi za tepla. Čertovák se na pohled tomu usmál, ale když poslíček odešel, zaťal pěst i zuby. Pokládal slova v žertu a bez všeho úmyslu prohozená za vyzvání se strany Martinovy a zapsal si je do své černé knihy.

Den po té jel Josef z města. Nejel ještě ani třetinu cesty, když spatřil kus před sebou člověka s těžkým rancem na zádech, jenž v prachu a vedru slunečním, v sporém stínu stromův, jež vroubily silnici, k Štěpánovu zvolna se ubíral. Uslyšev hrčení vozu, zastavil se muž s rancem a opatrně se obrátil. Kus cesty, než k němu Josef dojel, měl čapku smeknutou a utíral si hrubým barevným šátkem pot s čela se řinoucí.

"Pozdrav Bůh, pane Josefe," volal na Čertováka.

"Dejž to Bůh, Abrámku," odpověděl Josef a zastavil. "Což nechcete se se mnou trochu svézti?"

"Vezmete-li mne s sebou, zaplatí vám to Pánbůh, Josefe!"

"Nu, pojďte a lezte, Abrámku."

Abrámek sundal ranec a položil jej opatrně vzadu do košatiny na slámu. Pak vylezl sám na vůz a usazoval se naň.

"Nechte tam ranec, však on nevypadne," hovořil Josef, "a sedněte tu ke mně, budeme si lépe moci povídati."

Abrámek uposlechl. Povoz se hnul.

"Dnes to slunce praží jako o psích dnech," pravil Josef, "pojedeme zvolna, aby se koně neupachtili."

"Horko až dost," prohodil Abrámek, "kdyby si ho mohl člověk tak několik žoků na zimu nachytati, neškodilo by. Dříví pořád dražší a není naděje, že by mu spadlo. Měšťáci chtějí na místě za sám pět zlatých padesát, a Zdaslavští jak by smet."

"Pro to, co vy spálíte," odpovídal Josef, "dříví nepřiplatí a výdělky vaše i něco horšího ještě snesou."

"To je jenom řeč, Josífku, a víc nic," namítal žid; "v studeném hrnci nevaří se ani brambory ani zápražka, a živit šest hladových krků a k tomu ještě ženu to není, panáčku, žádný žert!"

"Jak je to ve světě divně rozděleno!" prohodil Čertovák a upjal na Abrámka oko s významným pohledem. Po chvilce pokračoval se zvláštním důrazem:

"Vy máte hromadu dětí, a chcete-li je vyživiti a aby vůbec z nich něco bylo, musíte se s rancem na zádech ve vedru a prachu plahočiti, a jiný, jako mladý Oliva, nemá ani jedno dítě, a měl by dost pro ně a dal by nevím co za to, kdyby nějaké měl."

Žid, jenž po celý hovor bezděčně před sebe hleděl, obrátil při těch slovech k Čertovákovi hlavu. Oči jejich se setkaly a hleděly na se několik sekund. Židovo bezvýznamné, téměř ospalé oko oživilo se; zajiskřilo se v něm na kratičký jen okamžik. Nesklopil je hned, nýbrž měl je chvilku na Josefa upřené, tak upřené, jako by chtělo proniknouti Čertovákovy útroby. Proč právě porovnával Čertovák, jenž patrně byl nepřítelem Olivovým, tohoto rolníka s ním, s Abrámkem! Ta otázka tanula židovi na mysli a zavrtala mu mozkem. Nebylo pochyby, Čertovákův významný pohled pravil Abrámkovi, že Josef nemluvil jen maně, že mluvil s rozmyslem a snad i s úmyslem. Proč tak nečinil? Bystrému Abrámkovi potřeboval jen někdo něco napověděti, on se už sám dovtípil. Ale Čertovák napovídal mu přece jen málo. Abrámek tušil, ale nevěděl, na čem je. Myšlenky tyto proletěly židovi mozkem a zaujaly pro ten čas všecko jeho vyptávání. Byl opatrný, že nepovzbudil Josefa žádnou otázkou k dalšímu vysvětlení; věděl, že je Čertovák po čertu chytrý. Sklopil oko, zahleděl se do koní a přemýšlel a počítal. I Čertovák se zamlčel a nemluvil už celou cestu ani slova. Když přijeli k první chalupě, jež kus před vsí v levo od silnice při rybníku stála, požádal Abrámek Čertováka, aby zastavil, že tu sleze; má prý s Vránou něco k pojednání. Ale jednalo se mu vlastně o to, aby lidé neviděli, že ho Čertovák vezl. Žid myslil, že pro budoucnost bude dobře, nevšimnou-li si lidé, že má s Čertovákem nějaký zvláštní, tajný obchod. Abrámek odcházel v levo k Vránovi, a Čertovák jel sám do vsi.

Za čtvrt hodinky přišel Abrámek domů. Šel zadními dvířkami přímo do světnice, kde to vypadalo dosti chudobně, ale čistě. Na kolébce v barevných peřinkách spal spokojeně malý židáček; děvčátko asi pětileté kolébalo ho levou nohou a ručkama pletlo dosti neuměle punčochu. Abrámek si dětí sotva povšiml, složil ranec, svlékl kabát a vyndal ze záňadří usmolenou koženou tobolku. Vybral z ní všecky peníze a počítal, co utržil a co vydělal. Ze světnice vedly dvéře se skleněným svrškem do krámku, kde matka s dcerou něco prodávaly. Ostatní děti nebyly doma.

Abraham Sicher, Otec jeho, jenž do Štěpánova se přistěhoval, byl malé postavy, jmenoval se Abraham, a lid si oblíbil říkati mu Abrahámek a zkrácené Abrámek. Synovi neříkali pak ovšem jinak. Náš Abrámek nebyl malý, naopak byl větší než prostřední postavy, suchý, skoro vychrtlý. Na nepoměrně příliš vysokém krku seděla hlava neobyčejná tím, že měla široká ústa, jejichž pravý koutek silně se táhl k pravému uchu. Abrámek byl na první pohled ošklivý, a jestliže ve vsi některé dítě příliš křičelo, říkávaly mu matky: "Jen roztahuj hubu, cikáne, budeš ji pak míti jako Abrámek."

Abrámek měl dobrou pověst v Štěpánově. Bylť na pohled jako všecky děti Mojžíšova kmene pokorný, povolný a vlídný, snášel trpělivě bez reptání a vzdorů sebe špatnější žerty a ústrky od vesnických lidí, a vedl při tom obchod, jaký se právě vésti dal. Neměl však štěstí a nemohl zbohatnouti. Když se po smrti otcově oženil, vedlo se mu lépe, a Abrámek vypočítával, kdy bude moci Štěpánov opustiti a do města jíti aby si obchod zvelebil a výdělky zdesateronásobnil. V tom zastihl oheň Štěpánov, a barák jeho, Abrámek vystavěl si nový, celý kamenný domek, zřídil si v něm krámek, zásobil se tím nejrozmanitějším zbožím, a myšlenku na město na čas vypustil z hlavy. Obchod vedl dále, on sám podomní, a žena v krámku. Šlo mu zas brzy dobře, ale zbohatnouti nemohl, dítě přicházelo za dítětem a výlohy se množily. Abrámek měl starostí plnou hlavu, a ač byl vtipný a podnikavý, nemohl se přece do něčeho většího pustiti; neměl k tomu prostředků, a bez peněz není svatby, říkají židé. U svých spoluvěrců měl ovšem úvěr, ale úvěr ten byl přiměřen jeho jmění a nikoliv jeho schopnostem. Ve vsi pak neměl příležitosti k výnosnějším obchodům, jmenovitě na směnky; lidé šli raději do města, a městští židé by bývali blázni, aby byli přenechali vesnickému židu, co mohli sami polapiti, a z desíti, dvacíti zlatých nerodívají se stovky; stovky rodí opět jen stovky. To všecko věděl a znal Abrámek dobře, ale nemohl si pomoci při nejlepším svém snažení a čekal jen na vhodnou příležitost, aby se zmohl a aby nemusel stále jen dohazovati, nýbrž sám podnikati a na profitu si pochutnávati. Při tom všem vedlo se Abrámkovi dobře, aspoň lépe než sta jiným křesťanským řemeslníkům nebo živnostníkům ve městech. Když rok se sešel s rokem, neměl nikdy schodku, a přebytek se od času, co vyhořel, nikdy nezmenšil, třeba také nerostl v té míře, jak si Abrámek přál.

Abrámek měl sto očí; nic mu neušlo, z čeho by se dalo něco vytěžiti. Znal on v celém okolí každou strojivou a mlsnou hospodyni, každého rozkoší milovného, lehkovážného neb aspoň neopatrného hospodáře. Jak to vypadá v knihách, věděl lépe než mnozí věřitelé. Cenu měli jen ti lidé pro něho, již měli chyby: neb z chyby jiných vydělávají se peníze, staré to židovské pravidlo. Znal oba Olivy, starého i mladého, a byl přesvědčen, že bude z nich výdělek, půjdou-li jen dále cestou, na kterou se dali. O starém nepochyboval pranic, ten už leckdy vypůjčil si od něho "pakatýlek", když došlo mu v kartách. Leč o směnce nechtěl ani slyšeti, a Abrámek musel půjčiti na slovo. Ale starý Oliva byl správný, přinesl často dříve peníze, než je přinésti měl, a bez směnek jsou výdělky těžké! Mladý stál si posud dobře, ale šlo to s ním s kopce, domácnost ho netěšila... Abrámek zbystřil svůj zrak, ne dnes, ne včera, už více než po dvě léta; čekal, čekal trpělivě... tu vzpomene mu Čertovák na něj... Čertovák má peníze, je nepřítel Martinův; kdyby dal prostředky na ruku... šlo by to, šlo. Abrámek by se už zmohl, o vtip a podnikavost by nebylo!

Dvéře u krámu vrzly; Abrámkova žena vstoupila. Místo pozdravení pravila k mužovi:

"Mnoho-li?"

"Dva zlaté šedesát krejcarů," odpověděl Abrámek vstávaje od stolu.

"Hm, toť málo za celý den práce!"

"Není víc, a ty?"

"Zlatý deset."

"To je tři zlaté sedmdesát. To projde, není-li víc. Ostatně jsem se na cestě o něčem dověděl, co nám časem tolik vynese, že půjdeme do města, jestli se to jen trochu zdaří."

"Byl by už jednou čas," vzdychla židovka a jala se rozvazovati ranec a spočítávati zboží.

Abrámek uložil do stolu peníze a rozevřel si účetní knihu. Dal se do počítání. Malý židáček chrápal v kolébce, a sestřička pletla mu punčochy na zimu.

VII.

Asi týden po té stala se světnice, v níž stálo manželské lože Martina a Rozárky, jevištěm výstupu, jenž pro další rozvoj našeho vypravování byl nad míru důležitý. Bylo právě pondělí, a Martin, jenž v noci trochu déle v hospodě se zdržel, vyspával skoro celé dopoledne. Probudiv se vstal, jak se říká, na rubu, a každý, kdo mu v stavení v cestu přišel, pocítil jeho nevrlost. První byla Rozárka. Hned po snídani pohádali se bez příčiny. Rozárka jsouc v právu nemlčela a nedala se, slovo dalo slovo, tutti odseknutí, rozešli se s kyselostí v srdci. Oliva, jehož vše doma pálilo, vyšel si za lidmi do polí; chtěl také vyvětrati od předešlé noci trochu těžkou a zamračenou hlavu. Kousek za vsí přeběhl mu zajíc přes cestu. Jako všichni vesničané, byl i Oliva pověrčiv, a nebyl by za celý svět šel dále. Kam jíti? Domů se mu nechtěla. Oko jeho padlo na zahradu. Slunce pálilo. Usednouti si pěkně do trávy ve stínu stromů nemohlo škoditi. Martin tak učinil a zahleděl se před sebe. Přemítal, jak právě myšlenky vystupovaly ze zamračené hlavy. K čemu je ten život, nemá-li člověk v něm to, co chce? Říkají lidé: blaze tomu, kdo má peníze! Hlouposti! Kup si, čeho nemáš, kup si, na příklad — dítě! Zlý duch mu to slovo pošeptal; zlý duch zavichřil mu v duši!

"Jářku, Martine, děláš kalendáře?" vytrhl ho drsný hlas z dumání. Martin se zachvěl, jako by levo od silnice, lehl popelem. Abho ledovou vodou polil. Pozvedl zrak k plotu, odkud hlas pocházel, a spatřil tam Jíru od kostela. Jíra byl náruživý mluvka, on musel mluviti, třeba páté přes deváté, jen když mluvil. Každý, kdo měl pilno, z daleka se mu vyhýbal; s kým se dal Jíra do řeči, toho tak brzy nepropustil. Byl neodbytnější než blecha a lepil se člověku hůře nežli smola.

"Vidíš, hochu," rozpřádal Jíra hovor, "kdybys měl děti, pohrát bys si s nimi, a nemusel se válet po zahradě!"

Martin vyskočil a utíkal do stavení. Jíra vyvalil za ním oči.

"Jářku, mám něco pro tebe, neutíkej!" volal za ním Jíra.

Martin už neslyšel.

"Má sojky v hlavě!" bručel rozdurděný Jíra a obrátil se. Na štěstí spatřil nějakou ženskou s košem. Šel k ní a dal se s ní do hovoru.

Martin vkročil do stavení nevrlejší, nežli když z něho vyšel. Hledal příčinu, aby si ulevil. Ta se mu brzy naskytla.

Čeledín vrátil se s pole, neboť bylo poledne. Odpřahuje koně, klel.

"Co zas máš, Bárto," volal naň Martin z okna.

"Eh, ztratil se mně zákolník někde na cestě."

Martin vyběhl a jal se nepozorného čeledína peskovati. Bárta nebyl podle toho, aby mlčel. Rozvadili se, a Bárta mu vyčetl, že už není u něho k vydržení. Rozárka je chtěla smířiti, volala oba k obědu. Šlo to ztěžka, a oběd nechutnal nikomu.

"Nevídáno o zákolník," káral starý Martina; "na půdě mezi starým železem najdeš zrovna takový. Jen se tam podívej!"

Po obědě šel Martin do polí, ale vrátil se o třetí hodině domů. Ve vratech potkal otce.

"Nalezl jsi zákolník?" tázal se starý.

"Podívám se tam," odpověděl mrzutě Martin a šel rovnou na půdu.

Martin nebyl už dlouho na půdě, hodná, že několik let, a když vstoupil do obdélného, jenom slabě osvětleného prostoru, zarazilo ho něco, čeho sobě právě vysvětliti neuměl. To tajuplné šero, jež ztrácelo se v polotemno až ve tmu v jednotlivých koutech, ty zaprášené bílé komíny, ten starý, buď rozlámaný neb aspoň vetchý nábytek, jenž se tu povaloval, to harampátí všeho druhu na prst prachem pokryté a pavučinami opředené, vše to divně dojalo nevrlou duši Martinovu. Zapomněv na chvíli na všecko, co dnes nemilého se mu přihodilo, zamyslil se Martin do zcela jiného světa. Dávno zapomenutá, jasná a veselá doba mládí prostírala se najednou před jeho okem. Co se nadováděl na této půdě jako chlapec s dětmi sousedskými! Každý kout vysmejčili, každý kus starého nábytku stokrát přelezli, nic nenechali na místě, všecko, i kus latě nebo prkna, neb starého železa, bylo jim jako hračka milé. Kolikrát přišel na ně otec, aby je sehnal dolů z oblíbeného rejdiště! "Což nemáte místa na dvoře, v zahradě nebo návsi, že mně nad hlavou svým skotačením chcete stavení zbořiti?! Hejdy dolů, rozpustilá havěti, nebo..." Tu ukončil napomínání a zdvihl hrozivě ruku. Kluci umlkli, krčili se a sypali dolů jako mokré slepice se schodů. Ale druhý den byli zase na půdě, a šlo to zas znova, jako by namazal. Někdy přišla na ně matka. Ta napomínala jinak. "Ale, ale, hoši, nechte toho dovádění, vždyť zlámete ruku nebo nohu, a co pak řeknou vaše maminky, že se to u nás stalo. Pojďte dolů, vždyť pro prach, který tu děláte, nemůže člověk ani mluvit. Pojďte!" Chlapci ani nemukali a poslechli.

Ta dobrá matka! Martin ji viděl zrovna před sebou! Byla od rána až do večera dobré a veselé mysli, nevěděla, co je hněv, zlost, závist a podobné věci. Tatík Martina nikdy nebil, ale jednou, když byl špačkem rozbil okno, chtěl mu jednu střeliti. Matka zakryla hocha svým tělem a dostala ránu za něho. Starého Olivu to mrzelo.

(Pokračování.)

POZOR na ten kašel!

Zastavte jej dříve, nežli se dobře usadí. Zmírněte jeho záchvaty a ztište podráždění, užívajíce

Severův Balsám pro plíce

(Severa's Balsam for Lungs). Brzo shledáte, že jest to výtečný lék v léčení kašle, nastuzení, chraptivosti, křečovitého krupu, zápalu průdušek a bolavého hrdla.

Ceny: 25 a 50 centů.

Pochybujete-li o tom, co tvrdíme, čtěte tento dopis, který dobře tvrzení naše podporuje: "Sděluji Vám, že Severův Balsám pro plíce účinkoval znamenitě. Po prvé dávce bylo dětem lépe. Pomohl jim od kašle a uchránil před obnovením záchvatů. Užívali jsme jej také proti modrému kašli předdvěma roky a také pomohl." J. Kowalski, Cutchogue, N. Y.

Potřebujete-li léky, žádejte výslovně jen Severovy. Stůjte na tom, aby vám bylo dáno to, co žádáte. Neberte náposledeny. Nemůžete-li Severovy léky obdržeti u vás v lékárnách, objednejte si je přímo od nás.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

FRANK SVOBODA

UMĚLECKÝ ZÁVOD POMNÍKOVÝ

Krásný nový ceník právě vydán. Pište si o něj dnes. Já vám ušetřím peníze.

1215-31 SO. 13TH ST OMAHA NEB.

Bliss & Wellman

kommissionáři dobytkem

Exchange Building, Stock Yards Station, SOUTH SIDE OMAHA, NEB.

Jsme již v tomto obchodu 20 roků. Naše vlastní zkušenost a znalost ve spojení se silami, které pro nás pracují, — mají též dlouholetou zkušenost. A proto můžete s důvěrou se na nás spolehnouti, nám věřiti. Učinili jsme 6 millionů dollarů obratu obchodního v této době, což dosvědčuje, že zasílatelé mají v nás důvěru a že jsme jim získali ty nejvyšší ceny za jakost dobytka, jež tak posílávali.

NA PRODEJ!

Úplné zařízení a přístroje řeznické. — Místnost se může pronajmout.

Dobrá příležitost pro dobrého řezníka! V živém městečku Clarkson, Nebraska.

Adresujte: 16x3

Fred Jelínek

Clarkson, - - - - Nebraska

F. DVOŘÁK, prodavač vepřů. ART. ROGERS, prod. dobytka. AL. POWELL, prodavač ovcí.

Dvořák Commission Co.

Telefonujte neb pište nám a dostanete bezodkladnou odpověď. — Tel. So. 607 — Res. Phones: So. 2119 — So. 3780.

Room 216 Exchange Bldg., SOUTH OMAHA

ZAŠLETE SVŮJ DOBYTEK NA

FISH - CUNNINGHAM CO.

komisionáře a obchodníky dobytkem.

Pokoj 241 Exchange Building.—Stanice v dobytčích ohradách.—Tel. South 255. John C. Cunningham, C. H. Fish, Claude Dunning a E. A. Pritchard, prodavači dobytka; Willey Middleton a Frank Štěrba, prodavači vepřového dobytka.

HULSE & RIEPEN

16. a Jones ul.

Pohrobníci a Balsamovači

Veškerá naše obsluha jest prvé třídy a spolehlivá. Rakve prodáváme za poměrně levné ceny. Za uspokojení ručíme. Nezapomeňte místo.—15f

JOS. BLISS & SON CO.

kommissionáři firmy dobytkem. 15-tf

230 232 New Exchange Building

Long Distance Telefon No. 308 SOUTH OMAHA, NEB.

NEJSTARŠÍ A NEJLEPŠÍ MÍSTO PRO SCHŮZKY JEST

ED. MAURERA RESTAURANT A HOSTINEC.

V ČÍSLE 1308 FARNAM ULICE

Pravá importovaná piva na čepu. PLZEŇSKÉ a Měšťanského pivovaru v Písni v Čechách. Budweiser Bavaria piva. Piva Anheuser Busch a světoznámé Faust získalo rozsáhlou reputaci.

Kavárna pro dámy nalézá se na druhé podlaze.